

הנה דוגמה אחרת לעצמת אשו של חיל הרגלים: ב־19 בדצמבר 1944, בצומת דרכים אחת, פתחו 12 רובאים אמריקאים באש על דבר־מה אשר הם חשבוהו לפטרול סטירים. הם סברו כי הנה עצרו בעד התקדמותו של פטרול על ידי האבידות אשר גרמו לו. ואילו במציאות היתה זו פלגת החלוק של רגימנט רגלים גרמני אשר הוא עצמו נע בראשה של דיבזיה משוריינת שלמה. יחידות־המשנה ה־ראשונות של האויב, שהופתעו על ידי האש, נרתעו אחורה והודיעו כי הן נתקלו ביריב רב־עצמה. ה־פיקוד הגבוה הגרמני קיבל מסקנתם זו כעובדה, הורה מיד לגייסותיו לבצע עקיפה נרחבת — ויתכן כי על ידי כך הביא לידי הפסדו במערכת הארדנים. הירי ממלא תפקיד חשיבותו ראשונה־במעלה. יש איפוא לשים דגש במהלך הכשרתו של החייל בהדרכה ואימון בירי. חייב הוא לדעת להיטיב לירות לפי יזמתו הוא; ומבלי להזניח את ירי־הפרט, צריך מפעם

ספר על:

גורמים ומגמות במבצעי־מלחמה

מאת פרופ. א. פרסטון

מאז מלחמת־העולם הראשונה מעורר קפיטן לידל־הארט, יותר מאשר כל אדם אחר, את המחשבה על בעיות צבאיות. אפילו אלה שאינם מסכימים לדעותיו, והללו רבים הם, נכונים להודות בכך. בימי מלחמת־הראשונה, בשמשו קפיטן ב־רגימנט חיל־הרגלים־הקל הוורקשירי, "הרגימנט ה־פרטי של המלך", עסק לידל־הארט בענין התפתחות אורחי־הפעולה של אימון בנוסח "תרגולת קרב". ב־1918 הוטלה עליו משימת העריכה־מחדש של תקנון שירות־השדה הבריטי, תוך החדרתם והכללתם של אורחי־הפעולה הגרמניים החדשים של הסתננות והתקפת־הלם. "ספר־ההדרכה לחיל־הרגלים הבריטי" מ־1920 וכרך על אימון בנשק קל, שהיוו את הבסיס לאימון חיל־הרגלים בתקופה שבין שתי מלחמות ה־עולם, היו פרי עטו.

ב־1924, בהשתחררו משירות צבאי מחמת פציעו, נעשה לידל־הארט תחילה לסופרו הצבאי של ה־"דיילי טלגרף", ומאוחר יותר של ה־"טיימס" הלונדוני, ושם מצא כר נרחב לאותה יכולת־הבעה ש־נתגלתה עוד בעבודתו על ספר־ההדרכה. ב־1931 היה כבר כה מפורסם כמבקר צבאי וכמנתח־בעיות

בפעם לתרגל את מתן האש על ידי יחידות־משנה המופעלת לפי פקודה. אורח־ירי אחרון זה מצריך כי תהיה מפותחת אצל המפקד מהירות־התגובות; על ידי־כך שיעלו ויבצבו לפתע לפניו מטרות מכל עבריו — יאמנהו לקבל החלטות במהירות, ולהפעיל בקרב את יחידתו אף במצבים הבלתי צפויים ביותר. ואילו היחידה עצמה צריך שתסגל לעצמה את משמעת־האש, אשר תודות לה ניתן, לפי רצון המפקד, להגביר את אינטנסיביות האש, או את ריכוזה, או לגרוע מאלה — היינו, משמעת־אש, שתקוים אף בשטף מהלכו של קרב. ולא זו בלבד, אלא שיש אף להתאמץ ולעורר בקרב החייל חשק ולהיטות לענין הירי: כי משתתף בקרב בעל רצון לקים־אש, מביט קדימה, והוא מבקש מאליו לשכלל את יעילות הפעולה של כלי־נשקו.

בלי העדיפות־באש — לא ה"מסה" רבת המספר והמרוכות, ולא נידותם של הגייסות, אין בהן לכש־עצמן כדי לזכות במערכות.

צבאיות, שכאשר הוצג לפני קהל שומעים מכובד ב"מכון השירותים המאוחדים" צוין כאדם "ששמו לא רק בבריטניה אלא אף בארצות אחרות, ואשר השקפותיו רכשו להן כבוד אפילו בקרב אויבינו הוותיקים, הגרמנים".

אותה שעה כבר תורגמו כתביו של לידל־הארט לגרמנית ולרוסית. הוא היה תומך נלהב בשיבה אל לחמה נידת על ידי ניצול הטנק, וכתביו על נושא זה נקראו על ידי אנשים כגודריאן, שטען בהיותו שבוי מלחמה בידי בעלות־הברית כי הרבה ללמוד מלידל־הארט. אולם באנגליה לא עשו דברי ה־מצדדים בטנק רושם רב. ב־1935 הוציאה עדיין בריטניה על רגימנטים־שלי־פרשים סכום כפול מ־אשר על טנקים.

דעות אחרות שהובעו על ידי לידל־הארט לא זו

בלבד שהתעלמו מהן אלא שהן נתקבלו אף בהתנגדות חריפה. ההרצאה ב"מכון השירותים המאוחדים", אשר הוזכרה לעיל, קראה לחזור אל המדיניות הבריטית המסורתית של הסגר כלכלי, הגתמך על ידי עצמה ימית. ב-1937 טען לידל-הארט ב"טיימס" לכך שעל בריטניה להתחייב רק התחייבויות מוגבלות להפעלת כוחות יבשה ביבשת אירופה במקרה ש-תפרוץ מלחמת גוספת. השקפות אלו גררו התנגדויות נרגזות. על אף "מסע-הצלב" הממושך שלו לשוב ללחמה ביידת שתהא מבוססת על הטנג, הודבק לו כינוי של "בעל אורח-מחשבה הגנתית"; ובשעת מלחמת-העולם השנייה הגיע מבקר צבאי אמריקאי עד כדי כך שהכריז כי לידל-הארט היה התגלמות הרוח שהולוכה לדונקירק. תשובתו של לידל-הארט להאשמות כאלה היתה כי אילו היו קיימות שלוש דיביות הטנגים שלהם טען ב"התחייבויות המוגבלות" שלו, ולו היו אלו נשלחות לצרפת ומופעלות עם כוחות צרפתיים דומים, היו מספיקות כדי לעצור את הפלישה הנאצית לארצות-המערב.

צאתה של המהדורה החדשה של ספר-המפתח של לידל-הארט על התיאוריה האסטרטגית שלו, מהווה הזדמנות להפנות מחדש מבט על תרומותיו למחשבה הצבאית בחזום זה. החל העיקרי של הספר החדש הזה יצא לאור לראשונה ב-1929 בשם "המלחמות המכריעות של ההיסטוריה" והיה סקר-רתם של כ-280 מסעי-מלחמה מכריעים שנבררו ממהלך ההסטוריה כולה. המהדב הראה כי רק בששה מקרים הושג נצחון על ידי גישה אסטרטגית "ישי-רה". אפילו בששת היוצאים-מהכלל הללו, הלכה הגישה האסטרטגית הישירה בד בבד או עם אסטרטגיה-רבתי "עקיפה", או עם תמרון טקטי עקיף. הוא טוען, על כן, כי הדרך הטובה ביותר לזכות במלחמות היא להשתמש באסטרטגיה של גישה עקיפה. הוא שמר על השקפה זו בכל המהדורות של הספר. שהופיעו זו אחר זו, תחת שמות שונים, ואשר חלו בהן רק שינויים פעוטים ובלתי-חשובים בסיפורים המתארים מסעי-המלחמה שלפני 1914, אולם גוספו פרקים על היסטוריה מאוחרת יותר, וניתוח גוסף.

חשוב להבין כי עקיפות — או "לזכנסות" — אין הכרח שתושג דוקא על ידי תמרון מאגף. לפי השקפתו של לידל-הארט חייבת היא להיות פסיכר-לוגית כשם שעליה להיות פיסית, או אפילו פסיכר-לוגית במקום פיסית. גישה מפקד האויב בלזכנסות — דהיינו גישה שלא במישרין — משפיעה עליו

בכך שהיא מפתיעה אותו, ועל-כן מבלבלת את מחשבותיו ו"משבשת" אותו. מאחר שלחץ נפשי חשוב פי כמה מלחץ פיסית, גם לדעת התלכה הצבאית הדבקה-במקובל, טוען לידל-הארט כי הגישה העקיפה שלו בלבד היא המבטיחה נצחון שלם, לי-עומת זאת, גישה ישירה, אפילו על ידי כוח מכריע-בעדיפותו ונגד אויב שעובר עליו תהליך של התפרקות נפשית, אינה יכולה אלא לפרוץ אל תוך עמדת אויב, אך לא לשברו כליל.

מהניתוח הכללי שהוא מנתח נצחונות בעבר, מסיק לידל-הארט כי שום מצביא אין לו הצדקה בהנחיתו על אויב, הנמצא בעמדה מוכנה מראש, התקפה ישירה, היינו באותה דרך לה מצפה המפקד האויב, במקום לבקש להפר את שיווי משקלו של האויב על ידי התקפה; על שיווי משקל זה להיות כבר מופר, באמצעי זה או אחר, לפני שתפתח התקפתם עליו. יתר על כן, אין לבקש להגיע לידי מערכה כתכלית בפני עצמה. לידל-הארט טוען כי מאז פרסום מחקרו של קלאוזוויץ על המלחמה הנפוליונית, לא נטו מצביאים להבין נכונה את תורתו של איש הצבא הגרמני, ונטו לאמונה כי המפתח היחיד לנצחון הוא לגלות את כוחות האויב ולהשמדם. לידל-הארט טוען כי אין זו הלכת ה-מלחמה הנכונה. הוא אומר כי "תלמידים אדוקים אולם חסרי הבנה" הרחיקו-לכת בפירוש תורתו של אותו מורה-הלכה יותר מכפי שהתכון הלה, ועל ידי-כך גרמו לטבח ההמונים בחזית המערבית ב-מלחמת-העולם הראשונה.

ברור כי מחשבתו של לידל-הארט על אסטרטגיה, כמו חידושי הטקטיים בספר-ההדרכה לחיל-הרגלים ומסותיו על האסטרטגיה-רבתי הבריטית ועל ההתחייבויות למשלוח-צבא ליבשת אירופה, היו מאמץ למצוא דרך להמנע מחזרה על אותה שחיטה-בהמון, אולם, למרות שידועה היטב נטייתו לצדד בזכות מבקעי-טנגים עמוקים אל תוך שטח אויב, דחו אנשי-צבא רבים את התיאוריה האסטרטגית של לידל-הארט כ"הגנתית", ונטו לראות בה עלבון לאומי-לבו המסורתי של החיל הבריטי. הם האשימוהו בדוגמטיות ובדבקות בדוקטרינה (וייתכן כי יש שמץ אמת בכך). בחוסר גמישות מספקת, (כעוד ש-הגמישות שזורה כחוט השני בכל התיאוריות שלו), ובברירה מכוונת של דוגמאות הסטוריות ועיוות פניהן כדי להוכיח את צדקת דעתו.

ואכן, אפשר לגלות מסעי-מלחמה בהם הולוכה גישה ישירה לנצחון, ומסעי מלחמה רבים עוד יותר

בהם לא הביאה העקיפות לשום תוצאה ממשית. מלחמת קרים, שלא הוזכרה על ידי לידל-הארט משום שלא היתה מלחמה מכרעת, היא דוגמה לכך. הגישה למערכת אלמה דומה שהיא ישירה הן מ- בחינה אסטרטגית והן מבחינה טקטית; אולם היא נסתומה בנצחון. אילו באה בעקבותיה התקפה ישירה על סבסטופול, יתכן כי המצודה היתה נופלת; אולם הגישה העקיפה של ראגלאן הוליכה אך ורק לקפאון. את עמדתו הכללית של לידל-הארט לא ניתן לערער על ידי הבאת עדות מעין זו. אמת כי הוא בורר במתכון את דוגמאותיו כדי להוכיח את אשר ברצונו להוכיח; אולם היקף העדות שהוא ממציא, די בו כדי לתת תוקף להכללתו. האומרת שעל מצביאים ל"תבל" את השענותם על אומץ-לב ועל עדיפות מספרית, במידה רבה יותר של ערמה, ובגמישות וניידות רבות יותר.

אחת הסיבות לכך שדרישה זו נדחתה, נעוצה בעובדה שהשמיע אותה אדם שלא היה עוד איש צבא לפי מקצועו, ואשר לא נמנע מלהכריז כי ל- עתים קרובות היו דבריהם של מבקרים צבאיים על תיאוריה צבאית נכוחים יותר מאשר דברי מצביאים רמי-דרגה. מאמר ב"רבעון הצבא" הבריטי (כ" 1931), בשם "מבקרים צבאיים וסולם-הדירוג הצבאי: בחינה הסטורית בשאלה האם דרגה רמה יותר ודעת-רבים מבטיחות תכונה עדיפה" — ודאי שאינו צעד לפי ה- מתקון הניתן בספרו של דייל קארנגי "כיצד לקנות ידידים והשפעה בחברה". אולם אין זה הסיפור ה- יחיד. בויכוח גדול על המעלות והחסרונות של אופנסיבה מזה ושל דפנסיבה מזה, שנתעורר על ידי מאמריו של לידל-הארט ב"טיימס" ב-1937, נתגלה כי רבים ממתנגדיו דבקו כליכך באמונתם ברוח האופנסיבה, עד כי לא היו מוכנים כלל לאמן אנשים להגן או לסגת. אך באותו זמן עצמו עשו רק מעט, או לא כלום, כדי לפתח כוחות טנקים הולמים ומתודות להשתמש בהם.

גימוק אחר שהשתמשו בו נגד לידל-הארט היה כי הוא לא נתן כל הסבר לבעיה כיצד תקוים ה- אספקה אל מבקעי-הטנקים העמוקים שלו. לרוע המזל, בעוד אשר מבקרים צבאיים בריטיים רבים עסקו בהטחת טענה זו בפני לידל-הארט, היו יריי- ביהם העתידים בגרמניה מפתחים בשקדנות דרכים לפתרון בעיות המנהל והאספקה הנעוצות בלחמה ניידת.

למזלה של בריטניה, היו בין קציני צבאה אחדים אשר מוכנים היו להאזין גם להלכת מלחמה

שאינה דבקה במקודשות — ואפילו מפיו של אורח — ולהפיק כל דבר מתכנה אשר השימוש בו ב- מלחמה עשוי להצליח. כתב-היד של "המלחמות ה- חזריות של ההסטוריה" נקרא ב-1929, לפני פר- סומו, על ידי אנשים אחדים שהיו אז בדרגות "זוטרות", יחסית. שמותייחם של בריגדיר ג'. ג. דייל, ב. ד. פישר, ג'. פ. ק. פולר, ה. קארסלאק, קולונל ויקונט גורט, מר א. ג. הוק, ואויראי ט. א. שה "לורנס מערב" נזכרים בהקדמה לספר. שנים מ- שבעה אלה נעשו פילד-מרשלים, ושנים אחרים — לגנרל-לויטננטים.

במהדורה שלאחר המלחמה של "האסטרטגיה של הגישה העקיפה", הוסיף לידל-הארט כמה פרקים על האסטרטגיה של מלחמת-העולם השניה, וכמה פרקי ניתוח. אלה הם סיפורי-תיאור של מסעי- מלחמה, "דבר כפשוטו", יותר מאשר דו"חים ש- נבחרו וכוונו במיוחד לקראת הפגנת התיאוריה של הגישה העקיפה, אולם על-כן הם המוכיחים ביתר תוקף את העובדה כי השקפותיו של המחבר משנים קודמות אומתו עתה. אנשי "גייס חמישי", קויז- לינגים, לחמה פסיכולוגית, גייסות צנחנים, שטף טורים וכיו"ב, מובאים כאן לדוגמה כגרסאות וגונים שונים של חזיון ה"לוכסנות". יתכן כי המחבר אינו מדגיש דיו את חשיבות גורם הצידה, ואת גדלם של הצבאות בהשגת הנצחון; אולם זוהי טעות השכיחה בכל הנכתב על אסטרטגיה, ואפשר להבחין בה אפילו ב"עקרונות המלחמה" עצמם של הצבאות השונים. חייל אינו מרכז את תשומת לבו בבחינה זו של האסטרטגיה רבתי; אך עם זאת זהו אחד היסודות החשובים ביותר בנצחון שאל להם לאנשי התיאוריה להזניח.

בפרקי הניתוח החדשים שלו מכליל לידל-הארט הרחבה של מאמר קצר שנכתב ב-1930 ובו הוא מציע "עיקרים" אחדים תחת עקרונות המלחמה המופשטים יותר, מנחי-דרך מעשיים לקביעת ה- אסטרטגיה. תקצר היריעה לזון בכך כאן, אולם הם ראויים וראויים לתשומת לבו של כל איש צבא. הספר מסתים בשני נספחים שנכתבו על ידי שנים מתלמידיו של לידל-הארט — גנרל-מיוור דורמאן סמית, על מסעי-המלחמה במדבר ב-40—1942, ו- גנרל ידן, ראש המטה-הכללי של הצבא הישראלי, על המלחמה הערבית-ישראלית. נספחים אלה, יותר מאשר סיפורו של לידל-הארט עצמו על מלחמת ה- עולם השניה, הם האומרים בהטעמה הרבה ביותר: "הרי מלכתחילה אמרתי לך כך".